

Cerrahi Hastalarının Sağlık Bilgilerine Erişim İçin İnterneti Kullanım Durumları

Status of Internet Use to Achieve Health Information Among Surgery Patients

- Melek ERTÜRK YAVUZ^a,
 Bahar AKSOY^{a,b},
 Kübra BAŞBOĞA^a,
 Kübra AY^a,
 Ayla GÜRSOY^c

^aHemşirelik Bölümü,
^bÇocuk Sağlığı ve Hastalıkları
 Hemşireliği AD,
 Karadeniz Teknik Üniversitesi
 Sağlık Bilimleri Fakültesi,
 Trabzon, TÜRKİYE
^cHemşirelik Bölümü,
 Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi
 Sağlık Bilimleri Yüksekokulu,
 Lefkoşa, KKTC

Received: 17.05.2018
 Received in revised form: 27.10.2018
 Accepted: 13.11.2018
 Available online: 28.11.2018

Correspondence:
 Melek ERTÜRK YAVUZ
 Karadeniz Teknik Üniversitesi
 Sağlık Bilimleri Fakültesi,
 Hemşirelik Bölümü, Trabzon,
 TÜRKİYE/TURKEY
 melekerturk87@gmail.com

Bu çalışma 16. Ulusal Hemşirelik Öğrenci
 Kongresi (26-28 Nisan 2017, İstanbul)'nde
 poster olarak sunulmuştur.

ÖZET Amaç: Cerrahi birimlerde yatan hastaların sağlıkla ilgili bilgiye ulaşmak için interneti kullanım durumlarını ve internette edinilen bilginin hasta kararlarına etkisini saptamaktır. **Gereç ve Yöntemler:** Tanımlayıcı nitelikteki araştırmanın örneklemini, bir üniversite hastanesinin cerrahi birimlerinde yatan 300 hasta oluşturdu. Veriler SPSS (Statistical Package for Social Sciences) 22,0 paket programı kullanılarak, ki-kare ile analiz edildi. Ayrıca, çalışmada sayı, yüzde, ortalama ve standart sapma kullanıldı. **Bulgular:** Katılımcıların %44,0'ünün evinde, %67,0'sinin ise telefonunda internet bulunmakta idi. Hastaların %54,7'sinin herhangi bir sağlık sorununa yönelik olarak, %51,7'sinin ise cerrahi kliniğinde yatmasına neden olan sağlık sorunu hakkında bilgi almak için interneti kullandığı belirlendi. İnterneti kullanma nedenlerinin başında; hekimin koyduğu tanı hakkında bilgi alma (%64,4), semptomları anlayabilme (%50,0) ve hekim seçme (%49,4) gelmektedir. Hastaların cerrahi kliniğinde yatmasına neden olan sağlık sorunu ile ilgili olarak interneti kullanma nedenlerinin başında ise ameliyat (%58,7), hekimin koyduğu tanı (%47,7) ve verilen tedavi (%47,7) hakkında bilgi almak yer almaktadır. Sağlıkla ilgili bilgi edinmek için interneti kullanma ile yaş, eğitim, evde ve telefonda internetin olması, yaşanan yer ve gelir düzeyi arasında anlamlı fark bulunur iken, cinsiyet açısından anlamlı bir fark saptanmadı. Sağlıkla ilgili bilgi almak için interneti kullananların %61,0'inin internette edindiği bilgileri kısmen güvenilir bulduğu belirlendi. **Sonuç:** Hastaların yarısından fazlası, sağlıkla ilgili bilgi edinmek için interneti kullanmaktadır. Ancak, yaklaşık üçte ikisi internette elde ettiği bilgileri güvenilir bulmamaktadır.

Anahtar Kelimeler: İnternet; cerrahi servisi; hasta; bilgi; perioperatif hemşirelik

ABSTRACT Objective: The study was carried out to determine internet use of patients' who were hospitalized at surgical units to reach the health-related information and the effect of acquired information from the internet on patient decisions. **Material and Methods:** The sample of this descriptive study was consisted of 300 patients who were hospitalized at surgery units of a university hospital. The data of the study were processed using SPSS (Statistical Package for Social Sciences) 22.0 package program and analyzed using chi-square test. In addition, number, percentage, mean and standard deviation were used in the study. **Results:** It was identified that 44.0% of the patients had internet access at home and 67.0% of them on mobile phone. It was found that 54.7% of the patients used internet to get information about any kind of health problem while 51.7% of them about the health problem that caused them to be hospitalized at the surgery unit. Major reasons for using internet were to get information about the diagnosis made by physicians (64.4%), to understand symptoms (50.0%) and to choose physicians (49.4%). Patients' main reasons for using internet to get information about the health problems that caused them to be hospitalized in the surgical wards were to achieve information about operation (58.7%), physicians' diagnosis (47.7%) and the provided treatment (47.7%). There were significant differences between using internet to get information about health and age, education, internet access at home and on phones, place of residence and income level whereas there was no significant difference between using internet to get information about health and sex. It was also found that 61.0% of those who used internet to get information about health found that information partly reliable. **Conclusion:** More than half of the patients used internet to get information about health. However; nearly two third of them did not find that information obtained from internet reliable.

Keywords: Internet; surgical service; patient; information; perioperative nursing

İnternet Dünya İstatistikleri [Internet World Stats (IWS)]'nin 2016 verilerine göre, Türkiye nüfusunun %57,5'i internet kullanmakta ve Türkiye, interneti en çok kullanan 20 ülke arasında yer almaktadır.¹ Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) nun 2015 verilerine göre ise internet kullanım oranı Nisan 2015 tarihinde, 16-74 yaş grubundaki bireylerde %55,9'dur. Bu oran erkeklerde %65,8 iken, kadınlarda %46,1'dir. İnternet kullanımının giderek artması, sağlık bilgilerine erişim için internet kullanımı da artırmaktadır. TÜİK'in 2015 verilerinde de internet kullananların %66,3'ünün internette sağlıkla ilgili arama yaptığı belirlenmiştir.²

Genellikle bazı belirtiler nedeni ile herhangi bir hastalıktan şüphe eden bireyler, herhangi bir sağlık kuruluşu ya da hekime başvurmadan önce sağlıkla ilgili web sitelerine ve sosyal ağlara başvurmaya başlamışlardır. Ayrıca, sağlıkla ilgili çevrim içi platformları ve forumlarını, hekimlerin kişisel ve sağlık kuruluşlarının kurumsal web sitelerini de kullanmaktadırlar.³⁻⁵ Hastalar da farklı nedenlerle sağlık ekibi tarafından verilemeyen bazı bilgileri internet üzerinden tamamlamaya çalışmaktadırlar.⁴ Çünkü; insanların çalışma ortamlarında ve evlerinde internetin yaygınlaşması, cazip internet seçeneklerinin varlığı, hastanelerin kalabalık olması, hastaneye gitmek için sıra alma işleminin internette yapılabilir ve test sonuçlarına internette erişilebiliyor olması sağlık problemleri için bireyleri interneti kullanmaya yönlendirmiştir. Ayrıca; hekim muayenesi için randevu alma, hekim seçimi için çalışma listelerine ulaşabilme, hasta ve ailelerini sağlık problemleri için interneti kullanmaya yönlendirmektedir.⁶

İnternette yer alan bilgiler hem resmî hem de resmî olmayan kaynaklardan elde edilebilmektedir. Resmî ve güvenilir kaynaklarda yer alan bilgiler, bireylerin sağlık durumlarına ilişkin doğru ve yararlı bilgiler sağlamaktadır. Resmî ve güvenilir olmayan kaynaklarda yer alan eksik ve hatalı bilgiler ise bireylerin hastalıklarıyla ilgili yanlış bilgilendirmelerine, hastanın tanısını bulduğunu düşünerek hekime gitmemesine, hatta yanlış tedaviye başlamalarına yol açabilmektedir.⁴ Ayrıca, yanlış bilgiye sahip olan bireyler, başkalarını da olumsuz

etkileyerek anksiyetelerinin artmasına ve etkin tedaviyi alamamalarına neden olabilmektedirler.⁷

İnternet, sürekli erişilebilir olması ve çok sayıda uygulamanın ücretsiz olması nedeni ile, hastalar tarafından sıklıkla tercih edilen bilgi kaynağına dönüşmüştür.³ Bireylerin sağlıkları ile ilgili yaptığı araştırmalar sonrası internette eriştikleri bilgilerin, alacağı kararlar üzerindeki etkisinin belirlenmesine ihtiyaç duyulduğu düşünülmektedir. Bu çalışmada, cerrahi birimlerde yatan hastaların sağlık bilgilerine erişim konusunda internet kullanım durumlarının ve internette edinilen bilgilerin kararlarına olan etkisinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

■ GEREÇ VE YÖNTEMLER

ARAŞTIRMANIN TİPİ

Çalışma tanımlayıcı araştırma türündedir.

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırma, Doğu Karadeniz Bölgesi'ndeki bir üniversite hastanesinin cerrahi kliniklerinde, Mart-Nisan 2017 tarihleri arasında yatarak tedavi edilen 300 hasta ile gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın yapıldığı tarihlerde ortopedi, genel cerrahi, beyin ve sinir cerrahisi, üroloji, kalp-damar cerrahisi, kulak burun boğaz, göğüs ve plastik cerrahi kliniklerinde yatan, iletişim kurulabilen, okuma-yazması olan, psikiyatrik rahatsızlığı olmayan, 18 yaş ve üzeri olup çalışmaya katılmayı kabul eden hastalar araştırmaya dâhil edilmiştir.

VERİ TOPLAMA ARAÇLARI VE UYGULANMASI

Çalışmada veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından hazırlanan "Soru formu" kullanılmıştır. Soru formu 20 sorudan oluşmakta olup, ilk beş sorusu hastaların sosyodemografik özellikleri (yaş, cinsiyet, eğitim durumu, yaşadığı yer, aylık gelir düzeyi), diğer soruları ise hastaların hastalığı (yattığı birim ve ameliyat olma durumu) ve internet kullanımı ile ilgili (sağlıkla ilgili bilgi edinmek için interneti kullanma durumu, kullanım amaçları ve edinilen bilgileri yeterli ve güvenilir bulma durumu, edinilen bilgilerin hekim seçimine ve ameliyata olan etkisi vb.) sorulardan oluşmaktadır.

Araştırmacılar, cerrahi kliniklerde yatan hastalar ile yüz yüze görüşme yaparak soru formunu doldurmuşlardır. Soru formu hastaların odasında, hastalara okunmuş ve soru-yanıt şeklinde uygulanmıştır. Formun doldurulması 10-20 dk sürmüştür.

ARAŞTIRMANIN ETİK YÖNÜ

Araştırma için etik izin üniversitenin Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'ndan (13 Mart 2017, 2017/31) alınmıştır. Bunun yanı sıra üniversite hastanesinden kurum izni alınmıştır. Ayrıca, hastalara araştırmanın amacı hakkında bilgi verilerek, çalışmaya katılmayı kabul ettiklerine dair sözel onam alınmıştır. Çalışma Helsinki Bildirgesi'ne uygun olarak yapılmıştır.

VERİLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Araştırmadan elde edilen veriler SPSS (Statistical Package for Social Sciences) 22,0 paket programı kullanılarak analiz edildi. Verilerin değerlendirilmesinde sayı, yüzde, ortalama ve standart sapma gibi tanımlayıcı istatistiksel yöntemler kullanılırken, niteliksel verilerin karşılaştırılmasında ki-kare testi kullanıldı.

ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

Çalışma, sadece bir hastanenin cerrahi birimlerinde yapıldığı için ülke genelindeki tüm hastaneleri temsil etmemektedir. Bu nedenle sonuçlar tüm cerrahi hastalarına genellenememektedir.

BULGULAR

Araştırmaya katılan hastaların yaş ortalaması $48,5 \pm 13,9$ yıl olup; %28,7'si 50-59 yaş grubunda yer almaktadır. Hastaların %56,7'si erkek, %66,3'ü ortaöğretim ve altı eğitim düzeyine sahip, %54,3'ü şehir merkezinde yaşamakta ve %77,0'ının geliri giderine denk idi. Bunun yanı sıra; hastaların %44,0'ının evinde, %67,0'ının ise telefonunda internet bağlantısı bulunduğu saptandı. Ayrıca, hastaların %26,0'ının üroloji, %20,0'ının genel cerrahi ve %13'ünün beyin cerrahisi servisinde yattığı belirlendi (Tablo 1).

Hastaların %54,7'si sağlık ile ilgili bilgi edinmek için internette araştırma yaptıklarını belirtti.

TABLO 1: Hastaların tanıtıcı özellikleri (n=300).

Tanıtıcı Özellikler	n	%	
Yaş (yıl)	18-29 yaş	36	12,0
	30-39 yaş	41	13,7
	40-49 yaş	68	22,7
	50-59 yaş	86	28,7
	60-69 yaş	51	17,0
	70 yaş ve üzeri	18	6,0
Cinsiyet	Erkek	170	56,7
	Kadın	130	43,3
Eğitim durumu	Ortaöğretim ve altı	199	66,3
	Lise	52	17,3
	Lisans ve üstü	49	16,3
Yaşadığı yer	Şehir merkezi	163	54,3
	Kasaba	84	28,0
	Köy	53	17,7
Aylık gelir düzeyi	Gelir giderden az	39	13,0
	Gelir gidere denk	231	77,0
	Gelir giderden fazla	30	10
Evde internet	Var	132	44,0
	Yok	168	56,0
Telefonda internet	Var	201	67,0
	Yok	99	33,0
Yattığı birim	Üroloji	78	26,0
	Genel cerrahi	60	20,0
	Beyin cerrahisi	39	13,0
	Ortopedi	37	12,3
	Kulak burun boğaz	34	11,3
	Kalp ve damar cerrahisi	20	6,7
	Plastik cerrahi	19	6,3
Göğüs cerrahisi	13	4,3	

İnternette araştırma yaptığını belirten hastaların çoğunlukla; hekimin koyduğu tanı hakkında bilgi almak (%64,4), semptomları anlayabilmek (%50,0) ve hekim seçmek (%49,4) için internette araştırma yaptığı belirlendi (Tablo 2).

Hastaların %51,7'sinin cerrahi kliniğine yatmasına neden olan sağlık sorunu ile ilgili olarak internette araştırma yaptıkları saptandı. Cerrahi kliniğine yatmasına neden olan sağlık sorunu ile ilgili olarak hastaların çoğunlukla; ameliyat hakkında bilgi alma (%58,7), hekimin koyduğu tanı (%47,7) ve verdiği ilaçları öğrenme (%47,7) ve genel tedavi seçeneklerini takip etmek (%40,0) için interneti kullandıkları saptandı (Tablo 3).

TABLO 2: Hastaların sağlıkla ilgili bilgi için interneti kullanma amaçları (n=164).

Amaç*	n	%
Tanı hakkında bilgi almak	106	64,4
Semptomları anlayabilmek	82	50,0
Hekim seçmek	81	49,4
Hekimin verdiği ilaçlar hakkında bilgi almak	65	39,6
Hastane seçmek	64	39,0
Güncel tedavi seçeneklerini öğrenmek	63	38,4
İlaçların yan etkilerini öğrenmek	59	36,0
Tamamlayıcı ve alternatif tıp ile ilgili tedavi yöntemlerini öğrenmek	29	17,7
Uzman hekimler ile iletişime geçmek	14	8,5
Sağlık ile ilgili bir ürün almak	10	6,1
Benzer hastalığı olan hastalar ile fikir alışverişinde bulunmak	5	3,0

*Sorularda birden fazla yanıt verildiği için n sayısı katlandı.

TABLO 3: Hastaların var olan sağlık sorunu ile ilgili interneti kullanma amaçları (n=155).

Amaç*	n	%
Ameliyat hakkında bilgi almak	91	58,7
Tanı hakkında bilgi almak	74	47,7
Hekimin verdiği ilaçlar hakkında bilgi almak	74	47,7
Güncel tedavi seçeneklerini öğrenmek	62	40,0
Hekim seçmek	54	34,8
Yapılacak olan ameliyatla ilgili videolar izlemek	52	33,5
Hastane seçmek	36	23,2
İlaçların yan etkilerini öğrenmek	24	15,5
Uzman hekimler ile iletişime geçmek	16	10,3
Tamamlayıcı ve alternatif tıp ile ilgili tedavi yöntemlerini öğrenmek	10	7,1
Benzer hastalarla fikir alışverişinde bulunmak	3	1,9

*Sorularda birden fazla yanıt verildiği için n sayısı katlandı.

Sağlıkla ilgili internette araştırma yapan hastaların çoğu arama motorunda rastgele arama yaptığını (%85,4) belirtirken, %37,2'si sosyal ağları (facebook, twitter, instagram vb.) kullanarak, %25,6'sı ise hekimlerin kişisel web sitelerini kullanarak araştırma yaptığını ifade etmekte idi (Tablo 4).

Sağlıkla ilgili bilgi almak için interneti kullananların %61,0'ı kısmen, %29,9'u ise tamamen internette edindiği bilgileri güvenilir bulmakta iken; %9,1'inin hiç güvenilir bulunmadığı belirlendi. Hastaların %91,7'si sağlıkla ilgili bilgi edinme yolları arasında en çok hekime, %6,0'ı hemşireye, %1,0'ı internete, %1,0'ı ailesine ve %0,3'ü ise arkadaşlarına güvenmekte idi.

Çalışmada yer alan 18-49 yaş grubundaki hastaların %71,7'sinin, kadınların %58,5'inin, lisans ve

üstü eğitim düzeyine sahip olanların %81,6'sının ve şehir merkezinde yaşayanların %62,6'sının sağlıkla ilgili bilgi edinmek için interneti kullandığı bulundu. Bunun yanı sıra; telefonunda internet olanların %73,1'inin, evinde internet olanların %72,7'sinin ve geliri giderinden fazla olanların %73,3'ünün sağlıkla ilgili bilgi edinmek için internette arama yaptığı belirlendi. Ayrıca, göğüs servisi hastalarının %92,3'ünün, plastik cerrahi hastalarının %63,2'sinin ve kulak burun boğaz servisi hastalarının %55,9'unun sağlıkla ilgili bilgi edinmek için interneti kullandığı saptandı. Sağlıkla ilgili bilgi edinmek için interneti kullanma ile yaş (p=0,000), eğitim (p=0,000), evde ve telefonda internetin olması (p=0,000), yaşanılan yer (p=0,000) ve gelir düzeyi (p=0,046) arasında anlamlı bir fark bulunur iken, cinsiyet açısından anlamlı bir fark saptanmadı (p=0,248) (Tablo 5).

Hastaların %49,0'ı cerrahi birime yatmasına neden olan hastalığı ile ilgili internetten edindiği bilgilerin kısmen, %38,7'si ise tamamen kendilerine yararı olduğunu ifade ederken, %12,3'ü ise ya-

rarı olmadığını belirtmekte idi. Hastaların %63,9'unun cerrahi kliniğine yatmasına neden olan sağlık sorunu ile ilgili internetten edindiği bilgilerin, korkularında olumlu ya da olumsuz deği-

TABLO 4: Hastaların sağlıkla ilgili bilgi almak için kullandıkları internet kaynakları (n=164).

Kaynak*	n	%
Arama motorlarından rastgele olarak	140	85,4
Sosyal ağlar (facebook, twitter, instagram vb.)	61	37,2
Hekimlerin kişisel web siteleri	42	25,6
Sağlık kuruluşlarının kurumsal web siteleri	23	14,0
Bilimsel makaleler	16	9,8
Sağlık Bakanlığının web sitesi	15	9,1
Sağlıkla ilgili forumlar	7	4,3

*Sorularda birden fazla yanıt verildiği için n sayısı katlandı.

TABLO 5: Hastaların tanıtıcı özelliklerine göre sağlıkla ilgili olarak interneti kullanma durumları (n=300).

Değişkenler	Sağlıkla ilgili olarak interneti kullanma durumu						İstatistiksel analizi	
	Evet		Hayır		Total			
	n	%	n	%	n	%	p	
Yaş (yıl)	18-49	104	71,7	41	28,3	145	100,0	$\chi^2= 32,949$ $p= 0,000$
	50- 77	60	38,7	95	61,3	155	100,0	
Cinsiyet	Kadın	76	58,5	54	41,5	130	100,0	$\chi^2= 1,333$ $p= 0,248$
	Erkek	88	51,8	82	48,2	170	100,0	
Eğitim durumu	Ortaöğretim ve altı	85	42,7	114	57,3	199	100,0	$\chi^2= 34,526$ $p= 0,000$
	Lise	39	75,0	13	25,0	52	100,0	
	Lisans ve üstü	40	81,6	9	18,4	49	100,0	
Yaşanılan yer	Köy	15	28,3	38	71,7	53	100,0	$\chi^2= 19,037$ $p= 0,000$
	Kasaba	47	56,0	37	44,0	84	100,0	
	Şehir merkezi	102	62,6	61	37,4	163	100,0	
Telefonda internet	Var	147	73,1	54	26,9	201	100,0	$\chi^2= 83,823$ $p= 0,000$
	Yok	17	17,2	82	82,8	99	100,0	
Evde internet	Var	96	72,7	36	27,3	132	100,0	$\chi^2= 31,025$ $p= 0,000$
	Yok	68	40,5	100	59,5	168	100,0	
Aylık gelir düzeyi	Gelir giderden az	17	43,6	22	56,4	39	100,0	$\chi^2= 6,178$ $p= 0,046$
	Gelir gidere denk	125	54,1	106	45,9	231	100,0	
	Gelir giderden fazla	22	73,3	8	26,7	30	100,0	
Yattığı birim	Üroloji	40	51,3	38	48,7	78	100,0	İstatistiksel analiz yapılamadı
	Genel cerrahi	32	53,3	28	46,7	60	100,0	
	Beyin cerrahisi	21	53,8	18	46,2	39	100,0	
	Ortopedi	20	54,1	17	45,9	37	100,0	
	Kulak burun boğaz	19	55,9	15	44,1	34	100,0	
	Kalp ve damar cerrahisi	8	40,0	12	60,0	20	100,0	
	Plastik cerrahi	12	63,2	7	36,8	19	100,0	
	Göğüs cerrahisi	12	92,3	1	7,7	13	100,0	

şim yapmadığı belirlendi. Cerrahi kliniğine yatmasına neden olan sağlık sorunu ile ilgili internetten hekim araştırması yapan hastaların %65,3'ünün hekimini değiştirmedeği saptandı. Ayrıca, hastaların %83,0'ının internetin; ameliyat olma kararına etkisi olmadığını, %10,4'ünün ameliyat olmaya karar vermesini sağladığını, %4,0'ı ameliyat olmaktan vazgeçtiğini ve %2,4'ünün ise ameliyat tarihini ertelemesine neden olduğu bulundu.

TARTIŞMA

İnternetin; sağlıkla ilgili istenilen bilgiye kolay, hızlı, ucuz ve engelsiz bir şekilde ulaşılabilmeyle sağlanması nedeni ile sağlıkla ilgili bilgiye ulaşmada kullanımını giderek artmaktadır.⁸ Bu durumun olumlu sonuçları olabileceği gibi olumsuz sonuçları da olabilmektedir. Bu çalışma, cerrahi birimlerde yatan hastaların sağlıkla ilgili bilgiye erişmek için interneti kullanma durumlarının ve internetten edinilen bilginin hasta kararlarına olan etkisinin araştırılması amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Hastaların yarısından fazlasının sağlıkla ilgili araştırma yapmak için interneti kullandığı belirlenmiştir. Cerrahi kliniğinde yatmasına neden olan sağlık sorunu ile ilgili olarak ise hastaların yaklaşık yarısı internette araştırma yaptığını ifade etmiştir. TÜİK'in 2015 verilerine göre, interneti kullanan kişilerin %66,3'ünün sağlıkla ilgili bilgi edinmek için internette arama yaptığı belirlenmiştir. IWS 2013 verilerine göre ise internet kullanan kişilerin sağlık bilgisi arama oranı %72,0 bulunmuştur.⁹ Benzer çalışmalarda da interneti kullanma oranının %52,0-89,0 arasında olduğu saptanmıştır.¹⁰⁻¹³ Çalışma sonucuna göre, hastalıklarıyla ilgili internetten bilgi arama sıklığı bazı araştırmalar ile benzerlik gösterirken, bazı araştırmalara göre daha düşük saptanmıştır. İnternetin sağlıkla ilgili istenilen bilgiye kolay, hızlı, ucuz ve engelsiz bir şekilde ulaşılabilmeyle sağlanması nedeni ile sağlıkla ilgili bilgiye ulaşmada kullanımının giderek arttığı düşünülmektedir.

Çalışmamızda sağlık konusunda araştırma yapmak için interneti kullanan hastaların çoğunlukla hekimin koyduğu tanı hakkında bilgi almak, semptomları anlayabilmek ve hekim seçmek için araştırma yaptığı belirlenmiştir. Cerrahi birimde

yatmasına neden olan sağlık sorunu ile ilgili olarak ise hastaların çoğunlukla; yapılacak olan ameliyat, hekimin koyduğu tanı ve güncel tedavi seçenekleri hakkında bilgi almak için interneti kullandıkları saptanmıştır. Yapılan çalışmalar incelendiğinde sağlıkla ilgili interneti kullanım nedenlerinin başında; hastalıklar ve ilaç etkinliği hakkında bilgi almak, tedavi yöntemleri ve seçeneklerini öğrenmek, beslenme ve diyet, kişisel bakım, muayene öncesi hastalık belirtilerine yönelik ön bilgi edinme, hastane ve hekim seçmek gelmektedir.^{6,12,14} Honey ve ark.nın çalışmasında, hastaların en çok ilaçlar hakkında bilgi almak için interneti kullandığı belirlenmiştir.⁸ Fraval ve ark.nın ortopedi servisinde yaptığı çalışmada ise hastaların en çok hastalıkları ile ilgili bilgi edinmek için internette arama yaptıkları saptanmıştır.¹³ Bu verilerden yola çıkarak, hastaların sağlık durumları hakkında sağlık çalışanlarından edindiği bilgileri yeterli bulmayıp, internetten sağlık konusunda bilgi elde etmeyi sürdürecekleri düşünülmektedir.

Katılımcıların çoğu, arama motorunda rastgele arama yaptığını belirtirken; üçte biri sosyal ağları (facebook, twitter, instagram vb.), dörtte biri ise hekimlerin kişisel web sitelerini kullanarak araştırma yaptıklarını ifade etmişlerdir. Burrus ve ark.nın çalışmasında, katılımcıların %82,3'ünün arama motoru kullanarak internette sağlık araştırması yaptığı belirlenmiştir.¹⁵ Cooley ve ark.nın çalışmasında, hastaların sağlıkla ilgili bilgi ararken en yaygın olarak arama motorlarını (%77), sağlık web sitelerini (%72) ve devlet web sitelerini (%24) kullandıkları saptanmıştır.¹¹ Zülfikar ile Honey ve ark.nın çalışmalarında da ağırlıklı olarak arama motorları üzerinden sağlık bilgisine erişimin olduğu ifade edilmiştir.⁴ Yapılan çalışmalarla benzer olarak, daha kolay ve hızlı olduğu için sağlıkla ilgili bilgi ararken hastalar en çok arama motorlarını kullanmaktadırlar. Arama motorlarından elde edilen bilgilerin doğruluğu tartışmalıdır. Bu bilgiler hastaları olumlu etkileyebileceği gibi olumsuz olarak da etkileyebilmektedir. Sağlık çalışanı olarak bu durumun farkında olmamız ve kişileri, bilgi kaynağı olarak arama motorlarını nasıl kullanacakları konusunda bilgilendirmemiz gerekmektedir.

Çalışmada, sağlıkla ilgili bilgi almak için hastaların yarısından fazlasının kısmen, dörtte birinden fazlasının ise interneti tamamen güvenilir bulduğu belirlenmiştir. Ayrıca hastaların tamamına yakını sağlıkla ilgili bilgi almak için en çok hekimlere güvenirken, sadece %1'i internete güvendiğini ifade etmiştir. Yapılan çalışmalarda, hastaların yaklaşık yarısı internetten edinilen bilgileri güvenilir bulmamıştır.^{12,16} Honey ve ark.nın çalışmasında da hastaların çoğunun internetten edilen bilgileri güvenilir bulmadığı belirlenmiştir.⁸ Atçı ve ark.nın DISCERN® cihazı kullanarak web sitelerini değerlendirdikleri çalışmada ise web sitelerinin %92,9'unda yeterli bilgi olmamasına bağlı olarak güvenilir olmadıkları saptanmıştır.¹⁰ Hastaların sağlıkla ilgili bilgileri çoğunlukla arama motorlarından elde ettikleri için bu bilgilere tam olarak güvenmedikleri düşünülmektedir.

Genç, eğitim seviyesi ve gelir düzeyi yüksek, telefonunda ve evinde interneti olan ve şehir merkezinde yaşayan hastaların sağlıkla ilgili olarak interneti daha çok kullandığı belirlenmiştir. Benzer çalışmalarda da genç yaşın, yüksek eğitim seviyesinin ve gelir düzeyinin, şehir merkezinde yaşamının, evde ya da cepte internet bağlantısı olmasının sağlıkla ilgili interneti kullanımı etkilediği gösterilmiştir.^{10,12,13,17-20} Çalışmamızda, cinsiyetin sağlıkla ilgili olarak internet kullanımına etkisi olmadığı belirlenirken; Iverson ve ark.nın çalışmasında; kadınların, Yirmibeşoğlu'nun ve Pazarıcı ve ark.nın çalışmasında ise erkeklerin daha çok sağlıkla ilgili internetten arama yaptığı saptanmıştır.^{17,19,20} Çalışmada, cinsiyet hariç elde ettiğimiz bulgular literatür ile benzerlik göstermektedir.

Hastaların dörtte biri cerrahi hastalığı ile ilgili internetten elde edilen bilgilerin kendilerine tamamen yararlı olduğunu düşünmektedir. Burrus ve ark.nın çalışmasında, hastaların yaklaşık yarısı internetten elde ettiği bilgilerin, tamamen kendilerine yararı olduğunu ifade etmiştir.¹⁵ Çalışmamızda, katılımcıların çoğunun arama motorlarını kullanarak internette arama yapması ve arama sonucu güvenilir olmayan domain uzantılarını kullanmaları, sağlıkla ilgili interneti kullanan katılımcıların üçte birinin 40 yaş ve üzeri olması ve yaklaşık yarısının eğitim düzeyinin düşük olmasının bu duruma neden olduğu düşünülmektedir.

Çalışmamızda, cerrahi hastalıkla ilgili edinilen bilgilerin hastaların yarısından fazlasının korkularında değişim yapmadığı belirlenmiştir. Tosun ve ark.nın çalışmasında, katılımcıların %80,6'sı internetten edinilen bilgilerin korku ve anksiyetelerinde artışa neden olduğunu ifade etmişlerdir. İnternette her türlü doğru ya da yanlış bilgi ve ameliyat videolarının olması, hastaların cerrahi süreç ile ilgili korkularını etkileyebilmektedir.¹⁶ Cerrahi kliniğine yatmasına neden olan sağlık sorununu ile ilgili internetten hekim araştırması yapan hastaların üçte ikisinin, tanıyı koyan hekimini değiştirmedikleri belirlenmiştir. Ayrıca, hastaların beşte dördü internetin ameliyat olma ile ilgili fikrini değiştirmediklerini ifade etmiştir. Sağlıkla ilgili internette var olan fazla miktarda bilgi birikiminin hastalara yararı olmasının yanında, elde edilen bilgilerin tedavi sürecini olumsuz etkileyebileceği söylenebilmektedir.

SONUÇ

Sağlıkla ilgili bilgi almak için internet kullanımını giderek artmaktadır. Çalışmamızda da hastaların sağlıkla ilgili bilgi edinmek için interneti kullandığı ama güvenilir bulmadıkları belirlenmiştir. İnternetten edinilen bilgilerin hastaların hastalıklarını yönetme konusuna olumlu etkisi olabileceği gibi olumsuz etkileri de bulunabilmektedir. Sağlık çalışanlarına düşen görev, hastaların sağlığını olumsuz etkileyebilecek bilgilerin denetimini sağlamak ve elde edilen bilgilerden yararlanarak hastaların kendi kendilerine tanı koymaları, ilaç kullanmaları, tedavi sürecini aksatmaları gibi durumların yanlış ve tehlikeli olabileceğini vurgulamaktır. Ayrıca hastaların doğru bilgi kaynaklarına yönlendirilmeleri gerekmektedir. Hastaların doğru, anlaşılır ve güvenilir sağlık bilgilerine erişiminin sağlanması için sağlık kuruluşlarının, güncel ve kanıta dayalı sağlık bilgilerini kendi resmî internet sitelerine koymaları önerilmektedir. Sağlık çalışanları, hastalara bireysel ya da grup hâlinde eğitim verme ve onlarla iletişime geçme konusunda interneti kullanabilmektedirler. Hastalarla hızlı şekilde iletişimin ve bilgi paylaşımının sağlanması çalışan ve hasta memnuniyetini arttırabilmektedir.

Finansal Kaynak

Bu çalışma sırasında, yapılan araştırma konusu ile ilgili doğrudan bağlantısı bulunan herhangi bir ilaç firmasından, tıbbi alet, gereç ve malzeme sağlayan ve/veya üreten bir firma veya herhangi bir ticari firmadan, çalışmanın değerlendirme sürecinde, çalışma ile ilgili verilecek kararı olumsuz etkileyebilecek maddi ve/veya manevi herhangi bir destek alınmamıştır.

Çıkar Çatışması

Bu çalışma ile ilgili olarak yazarların ve/veya aile bireylerinin çıkar çatışması potansiyeli olabilecek bilimsel ve tıbbi komite üyeliği veya üyeleri ile ilişkisi, danışmanlık, bilirkişilik, her-

hangi bir firmada çalışma durumu, hissedarlık ve benzer durumları yoktur.

Yazar Katkıları

Fikir/Kavram: Melek Ertürk Yavuz, Ayla Gürsoy; **Tasarım:** Melek Ertürk Yavuz, Ayla Gürsoy; **Denetleme/Danışmanlık:** Melek Ertürk Yavuz, Ayla Gürsoy; **Veri Toplama ve/veya İşleme:** Bahar Aksoy, Kübra Başboğa, Kübra Ay; **Analiz ve/veya Yorum:** Melek Ertürk Yavuz, Ayla Gürsoy; **Kaynak Taraması:** Melek Ertürk Yavuz; **Makalenin Yazımı:** Melek Ertürk Yavuz, Ayla Gürsoy; **Eleştirel İnceleme:** Ayla Gürsoy.

KAYNAKLAR

1. Internet World Stats (IWS). Top 20 Countries With Highest Number Of Internet Users 2016. [Link]
2. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). Hane Halkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması 2015. Sayı: 18660. [Link]
3. Yılmaz E. [The impact of patients' medical information seeking behaviours on the internet on doctor-patient communication in Turkey]. Galatasaray Üniversitesi İletişim Dergisi. 2014;93-108.
4. Zülfiyar H. [The internet usage behaviour and access patterns of the patients to the health information on the internet]. Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi. 2014;22(1):46-52. [Crossref]
5. Cutilli CC. Seeking health information: what sources do your patients use? Orthop Nurs. 2010;29(3):214-9. [PubMed]
6. Demir Y, Gözüm S. [New approaches in health education; web based health education]. DEUHYO ED. 2011;4(4):196-203.
7. Laurent MR, Cremers S, Verhoef G, Dierickx D. Internet use for health information among haematology outpatients: a cross-sectional survey. Inform Health Soc Care. 2012;37(2):62-73. [Crossref] [PubMed]
8. Honey MLL, Aspden TJ, Brackley KE, Haux R, Sheed L, Ashmore-Price H, et al. Patients' internet use in New Zealand for information about medicines: implications for policy and practice. Health Policy and Technology. 2018;7(2):119-24. [Crossref]
9. Internet World Stats (IWS) (2013). Internet Usage & Population Statistics 2012. [Link]
10. Atci IB, Yılmaz H, Kocaman U, Samancı MY. An evaluation of internet use by neurosurgery patients prior to lumbar disc surgery and of information available on internet. Clin Neurol Neurosurg. 2017;158:56-9. [Crossref] [PubMed]
11. Cooley DL, Mancuso AM, Weiss LB, Coren JS. Health-related internet use among patients of osteopathic physicians. J Am Osteopath Assoc. 2011;111(8):473-82. [PubMed]
12. van Uden-Kraan CF, Drossaert CH, Taal E, Smit WM, Moens HJ, Siesling S, et al. Health-related internet use by patients with somatic diseases: frequency of use and characteristics of users. Inform Health Soc Care. 2009;34(1):18-29. [Crossref] [PubMed]
13. Fraval A, Ming Chong Y, Holcldorf D, Plunlett V, Tran P. Internet use by orthopaedic outpatients-current trends and practices. Australas Med J. 2012;5(12):633-8. [Crossref] [PubMed] [PMC]
14. Tengilimoğlu E, Parlıtı N, Yar CE. [Social media usage level in the choice of hospital and doctors: Ankara case study]. Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi. 2015;17(2):76-96.
15. Burrus MT, Werner BC, Starman JS, Kurkis GM, Pierre JM, Diduch DR, et al. Patient perceptions and current trends in internet use by orthopedic outpatients]. HSS J. 2017;13(3):271-5. [Crossref] [PubMed] [PMC]
16. Tosun B, Özdemir S, Tosun U, Ataç E, Cebeci G. Determination of attitudes of healthcare professionals regarding health information on the internet. Gülhane Tıp Derg. 2015;57:247-51. [Crossref]
17. Pazarıcı Ö, Gölge UH, Çamurcu Y, Saygılı H, Kılınc S, Keskinbiçki MV, et al. [Internet use by orthopedic and traumatology patients in Turkey]. Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi. 2015;37(4):269-75. [Crossref]
18. Şen O, Erkek B, Çakmak A, Sözen U, Akyol C, Kuzu MA. [The internet usage of general surgery patients and the patients' relatives in seeking information]. Ulus Cerrahi Derg. 2008;24(3):156-9.
19. Yirmibeşoğlu E, Öztürk SS, Erkal HŞ, Egehan İ. [Factors affecting diagnostic and therapeutic process in cancer patients]. İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi. 2005;12(2):125-8.
20. Iverson SA, Howard KB, Penney BK. Impact of internet use on health-related behaviors and the patient-physician relationship: a survey-based study and review. J Am Osteopath Assoc. 2008;108(12):699-711. [PubMed]